

Una característica de la parla eivissenca

per M. Villangómez Llobet

Comparem quatre versos d'una cançó pagesa d'Eivissa amb una cançó curta de Mallorca. Els versos eivissencs diuen: *T'hi portaria un setrill / d'aquells de la moda antiga, / que enc que sigues un senyor / dins sa casa hi escauria*. La cançó mallorquina és la següent: *A dins Son Net deixaré / espines per recordança. / A mi em basta l'enyorança / per tot es temps que viuré*. Allò que volem fer observar és que el *dins* eivissenc no duu *a* davant, mentre que el *dins* mallorquí va precedit de *a*. Això no és una regla general, però indica unes tendències. Vegem uns altres exemples, en prosa eivissenca, trets de les rondalles de Joan Castelló: *Mira, dins aquell calaix hi ha moltes dobles d'or. Se n'anà dins sa casa d'es menjar. Es pagès en duia una, de fauç, dins es sarró*. A les rondalles de mossèn Alcover també se sol trobar *dins*, però tenim molts exemples de *a dins*, a més de l'indicat, a les cançons mallorquines: *Que tots los meus pensaments / a dins Ses Pastores són. A dins es ball, ses fadrines / fan enamorar es bergants*. A vegades, en comptes de *a dins*, es troba *dedins*. Escriu mossèn Alcover a les seues rondalles: *La xapa, i dedins hi va haver un cotxo d'or i plata. Dedins hi havia es tros de nas que el Rei li havia tomat*.

També davant d'altres adverbis i preposicions es troba *a*. Exemples procedents de cançons mallorquines: *A baix d'es puig de Sant Nofre / hi tenc mon voler guanyat. A damunt Sant Salvador / me seguí una passada. A darrera una paret / vaig trobar una xiqueta*. Exemples puats de mossèn Alcover: *A's temps de dir tres parenostros, ja foren a baix. Veren a prop un pi molt gros*. Un altre exemple del mateix escriptor amb *de*: *Parteix cop en sec cap a defora*.

Trobam igualment aquestes construccions a Catalunya. Diu Maragall: *A dalt del Pirineu / les flors són esblaimades. A dalt de la muntanya / de mala anomenada, / però a davant del mar. A l'esguard maternal que a sobre els vola. Amb la pau vostra a dintre de l'ull nostre. Dessota cada bes vull que s'encengui / com un astre una nova resplendor*. A vegades s'ajunten, a Mallorca, *a* i *de*: *Ells seuen a dedalt*. Considerem, en canvi, aquestos exemples eivissencs de Joan

Castelló: *Sols no tornar-te a tenir mai més davant sa meua vista. Entrant darrera ell dins sa casa de dormir. S'amagà darrera una mata molt grossa. S'encaramassellà damunt s'asenet. Allí fora tenc una al.lota i faig comptes...*

Escriu Pompeu Fabra a la seua gramàtica dita pòstuma: «Molts adverbis de lloc admeten l'anteposició de la preposició *a*: *a dalt*, *a baix*, *a dins*, *a fora*, *a damunt*, *a on*, etc.» És a dir, tan correcte és *Els llibres eren baix* com *Els llibres eren a baix*. I el mateix succeeix si l'adverbi s'usa com a preposició: *Els vaig trobar dins l'armari* i *Els vaig trobar a dins l'armari*. A Eivissa, amb tot, preferim la primera forma, i potser els escriptors eivissencs, sense rebutjar la segona forma, però sense deixar-nos influir massa per ella, hauriem de decantar-nos ordinàriament a la supressió de *a* en aquestos casos, seguint l'ús popular. Davant l'adverbi *on*, tanmateix, trobam sovent en la parla eivissenca la preposició *a*: *A on has posat sa clau?*, *A on aniràs demà?* Un cas especial és el de l'adverbi *fora*. En eivissenc *fora* és molt diferent de *a fora*. Si deim *Es gat és fora*, volem dir que el gat no és dins l'habitació, la casa, etc. Quan deim *Mon germà és a fora*, la frase significa que mon germà és fora vila, al camp. En aquest sentit *fora* també pot anar precedit de *de*. Vet aquí quatre exemples d'aquest ús de *fora*: *Me'n vaig a fora a caçar. Viu a fora, prop de Corona. Venim de fora amb sa fruita. Hi havia gent de Vila i de fora*.

La tendència eivissenca a no servir-se normalment de *a* o *de* davant els adverbis de lloc —amb l'excepció de *on*— i les preposicions corresponents, coincideix, d'altra banda, amb la tendència actual de la llengua literària a Catalunya. D'una de les últimes novel·les de Pedrolo, «Successimultani», copii a l'atzar uns exemples: *Seu a la darrera taula de totes, davant un got. Obre una porta darrera la qual hi ha més graons. Fora de l'habitació, travessen part de la casa. Busca ombres pels jardins, assegut prop dels vells famèlics. Dalt, li'n parla la mare, riallera*.

M. VILLANGÓMEZ LLOBET

Dibuix: A. Marí Ribas